

Lieta C-150/24 [Aroja]ⁱ

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu

Iesniegšanas datums:

2024. gada 27. februāris

Iesniedzējtiesa:

Korkein oikeus (Somija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2024. gada 27. februāris

Prasītājs:

A

Atbildētājs:

Rikoskomisario B

KORKEINOIKEUS

(Augstākā tiesa, Somija)

NOLĒMUMS

pieņemts
2024. gada
27. februārī

Atsauce 1(11)

R2023/945
N°
321

PRASĪTĀJS

A

ATBILDĒTĀJS

Rikoskomisario B (Kriminālpolicijas komisārs B)

PRIEKŠMETS

Sūdzība par ārvalstnieka aizturēšanu

LŪGUMS PIEMĒROT STEIDZAMĪBAS TIESVEDĪBU

Korkein oikeus (Augstākā tiesa) lūdz šo lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu izskatīt steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā saskaņā

ⁱ Šis lietas nosaukums ir izdomāts. Tas neatbilst neviena lietas dalībnieka reālajam personvārdam vai nosaukumam.

ar Tiesas Reglamenta 107. pantu. Šajā lietā ir izvirzīti jautājumi par to, kā interpretēt Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2008/115/EK (2008. gada 16. decembris) par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi (OV 2008, L 348, 98. lpp.) (turpmāk tekstā – “Atgriešanas direktīva”), uz kuru attiecas LESD trešās daļas V sadaļa. Prasītājs ir bijis aizturēts izraidīšanas nolūkā Atgriešanas direktīvas izpratnē. Ir bijuši četri secīgi aizturēšanas laikposmi (pirmais – no 2022. gada 10. septembra līdz 2022. gada 23. novembrim, otrs – no 2022. gada 5. decembra līdz 2023. gada 15. martam, trešais – no 2023. gada 11. septembra līdz 2024. gada 18. janvārim un ceturtais – joprojām turpinās no 2024. gada 7. februāra). Jautājums, kas ir radies[, lietu izskatot] *Korkein oikeus* (Augstākā tiesa), attiecas uz trešā aizturēšanas laikposma, kas jau ir beidzies, likumīgumu. Novērtējot *a posteriori* trešā aizturēšanas laikposma likumīgumu, *Korkein oikeus* (Augstākā tiesa) nevar izdot rīkojumu par A atbrīvošanu. Tomēr, lai aprēķinātu A brīvības atņemšanas maksimālo ilgumu, atbildes uz prejudiciālajiem jautājumiem ļaus tostarp noteikt, vai iepriekš minētie aizturēšanas laikposmi ir jāsummē. Ja tas tā ir, tad saskaņā ar Atgriešanas direktīvu nebūs juridiski pamatojama A aizturēšanai, jo maksimālais ilgums tiks sasniegts 2024. gada pavasarī.

Ja pieteikumu par steidzamības tiesvedības piemērošanu, kura pamatā ir iepriekš izklāstītie iemesli, nevar apmierināt, *Korkein oikeus* (Augstākā tiesa) pakārtoti lūdz lietu izskatīt paātrinātā tiesvedībā atbilstoši Tiesas Reglamenta 105. pantam, pamatojot, ka katrā ziņā un iepriekš izklāstīto iemeslu dēļ lietas būtība prasa to izskatīt īsā termiņā.

PIETEIKUMS PAR KONFIDENCIALITĀTI

Käräjäoikeus (pirmās instances tiesa, Somija) un *hovioikeus* (apelācijas tiesa, Somija) saskaņā ar *laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioissā tuomioisimissa* (Likums par vispārējās jurisdikcijas tiesās notiekošās tiesvedības atklātību) 6. panta 1. punkta 2. apakšpunktu izdeva rīkojumu, ka A – patvēruma meklētāja – identitātei ir jāpaliek konfidencialai līdz 2023. gada 15. septembrim. Tādējādi *Korkein oikeus* (Augstākā tiesa), atsaucoties uz Tiesas Reglamenta 95. pantu, lūdz aizsargāt A anonimitāti arī šajā tiesvedībā Tiesā.

KORKEIN OIKEUS (AUGSTĀKĀ TIESA) NOLĒMUMS

Tiesvedības priekšmets

- 1 Lieta attiecas uz trešās valsts valstspiederīgo, kurš ir aizturēts izraidīšanas nolūkā, situācijā, uz ko attiecas Atgriešanas direktīva. Pirmais jautājums ir par to, vai, nosakot Atgriešanas direktīvas 15. panta 5. un 6. punktā paredzēto maksimālo aizturēšanas ilgumu, vienmēr ir jāņem vērā iepriekšējie aizturēšanas laikposmi un, noliedzošas atbildes gadījumā, kādos apstākļos šie laikposmi nav jāņem vērā,

nosakot maksimālo aizturēšanas ilgumu. Ja aizturēšanas laikposmi būtu jāsummē tādējādi, ka Atgriešanas direktīvas 15. panta 5. punktā paredzētais sākotnējais maksimālais sešu mēnešu termiņš jau ir sasniegts, rodas arī jautājums, vai maksimālā sešu mēnešu termiņa pārsniegšanas apstākļi tiesai pēc savas ierosmes bija jāpārbauda pirms šī maksimālā laikposma sasniegšanas vai vismaz nekavējoties pēc tās. Ja pārbaude tiesā ir veikta tikai pēc tam, kad tā būtu bijusi jāveic, rodas arī jautājums, kādām tiesiskajām sekām ir jāizriet no šāda procesuālo noteikumu pārkāpuma un vai it īpaši tā rezultātā būtu jāatbrīvo izraidīšanas nolūkā aizturētā persona, pat ja ir izpildīti visi aizturēšanas materiāltiesiskie nosacījumi.

Atbilstošie fakti

Lietas priekšvēsture

- 2 Marokas valstspiederīgais A nelikumīgi ieradās Somijā 2022. gada 10. septembrī. Ierašanās brīdī uz viņu attiecās Šengenas zonu aptverošs ieeļošanas aizliegums, ko Nīderlande viņam bija noteikusi pēc viņa pazušanas patvēruma procedūras laikā, ko viņš šajā valstī bija uzsācis. Pirms ierašanās Somijā viņš arī bija iesniedzis patvēruma pieteikumu Zviedrijā un Šveicē.
- 3 2022. gada 10. septembrī A tika aizturēts Somijā, pamatojoties uz iemesliem, kas izklāstīti *ulkomaalaislaki* (301/2004) [Likuma par ārvalstniekiem (301/2004)] 121. panta (813/2015) 1. punkta 1.–3. apakšpunktā, kas atbilst Atgriešanas direktīvas 15. panta 1. punktam. 2022. gada 25. oktobra lēmumā *maahanmuuttovirasto* (Valsts imigrācijas birojs, Somija) noteica nosūtīt A atpakaļ uz Maroku. 2022. gada 29. oktobrī A lūdza patvērumu Somijā. 2022. gada 24. novembrī Valsts imigrācijas birojs noraidīja patvēruma pieteikumu kā acīmredzami nepamatotu, noteica nosūtīt A atpakaļ uz Maroku un uz diviem gadiem noteica ieeļošanas aizliegumu visā Šengenas zonā. Ar 2023. gada 5. janvāra rīkojumu *Turun hallinto-oikeus* (Turku Administratīvā tiesa, Somija) noraidīja A lūgumu aizliegt izpildīt izraidīšanas lēmumu un pēc tam ar 2023. gada 19. decembra nolēmumu noraidīja A prasību attiecībā uz patvērumu. No *hallinto-oikeus* (administratīvā tiesa) pieņemtā nolēmuma pēc būtības pamatojuma izriet, ka daži no Valsts imigrācijas biroja pieteikumiem par atpakaļuzņemšanu, kas iesniegti citām dalībvalstīm, ir bijuši nesekmīgi, un ka *hallinto-oikeus* nosprieda, ka Valsts imigrācijas birojs bija tiesīgs uzskatīt, ka ir kompetentā iestāde, lai izskatītu A patvēruma pieteikumu saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 604/2013 (2013. gada 26. jūnijs), ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm (Dublinas III regula), 17. pantu.
- 4 A tika aizturēts saskaņā ar Likuma par ārvalstniekiem 121. pantu, pirmkārt, no 2022. gada 10. septembra līdz 2022. gada 23. novembrim, otrkārt, no 2022. gada 5. decembra līdz 2023. gada 15. martam un, treškārt, no 2023. gada 11. septembra līdz 2024. gada 18. janvārim. *Korkein oikeus* (Augstākā tiesa) tiek lūgts pārbaudīt trešā aizturēšanas laikposma likumīgumu. Trešais aizturēšanas laikposms tika

pārtraukts 2024. gada 18. janvārī pēc A aizbēgšanas uz Dāniju. 2024. gada 7. februārī policija aizturēja A, pamatojoties uz jaunu lēmumu, pēc tam, kad A no Dānijas bija nosūtīts atpakaļ uz Somiju saskaņā ar Dublinas regulu. *Korkein oikeus* (Augstākā tiesa) norāda, ka šis ceturtais aizturēšanas laikposms joprojām turpinās. Aizturēšanas laikposmu pamatā bija nepieciešamība nodrošināt gatavošanos izraidīšanai no valsts vai lēmuma par šo izraidīšanu izpilde saskaņā ar Likuma par ārvalstniekiem 121. panta 1. punkta 1. un 3. apakšpunktu un, iesākumā, arī nepieciešamība noskaidrot identitāti saskaņā ar minētā punkta 2. apakšpunktu. Attiecībā uz laikposmu no patvēruma pieteikuma iesniegšanas 2022. gada 29. oktobrī līdz dienai, kad *hallinto-oikeus* (administratīvā tiesa) izdeva izpildes rīkojumu – 2023. gada 5. janvārī, no lietas materiāliem izriet, ka aizturēšana bija pamatota arī ar nepieciešamību nodrošināt patvēruma pieteikuma izskatīšanu saskaņā ar Likuma par ārvalstniekiem 121. panta 1. punkta 1. apakšpunktu.

- 5 Aizturēšanas pamatošanai policija tostarp atsaucās uz A pazušanu dažādās dalībvalstīs, tostarp Somijā, patvēruma procedūras laikā, viņa negatīvo attieksmi pret viņa atgriešanu Marokā, noziedzīgiem nodarījumiem, ko viņš bija izdarījis savas uzturēšanās laikā Somijā, nepatiesu paziņojumu par dzimšanas datumu un identitāti, ierodoties Somijā, un to, ka viņš neizpildīja aizturēšanai alternatīvu pasākumu – pienākumu ierasties kompetentajās valsts iestādēs 2023. gada vasarā. Šie iemesli daļēji atklājās tikai pēc otrā aizturēšanas laikposma beigām, un tādējādi tie bija jauni iemesli, lai pamatotu trešo aizturēšanas laikposmu, kas sākās 2023. gada 11. septembrī. Atgriešanas lēmuma izpilde notika vairākos posmos un sadarbībā ar Marokas iestādēm dažādos aizturēšanas laikposmos un starp tiem.
- 6 Trešais A aizturēšanas laikposms, ko pārbaudīja *Korkein oikeus* (Augstākā tiesa), sākās ar policijas 2023. gada 11. septembra lēmumu, kas pieņemts saskaņā ar Likuma par ārvalstniekiem 121. panta 1. punkta 1. un 3. apakšpunktu. Saskaņā ar šo policijas lēmumu, ņemot vērā iepriekšējos aizturēšanas laikposmus, A jau bija ticis aizturēts kopumā piecus mēnešus un 23 dienas, un bija izpildīti nosacījumi sākotnējo maksimālo sešu mēnešu laikposma pārsniegšanai, ņemot vērā, ka izraidīšanas izpilde bija aizkavēta tādēļ, ka A nesadarbojās atgriešanas izpildē, un tādēļ, ka atgriešanai vajadzīgie dokumenti vēl nebija saņemti no Marokas. Policija vērsās *Helsingin käräjaoikeus* (Helsinki pirmās instances tiesa), lai pārbaudītu aizturēšanas nosacījumus, un tai arī iesniedza savu 2023. gada 11. septembra lēmumu. *Helsingin käräjaoikeus* (Helsinki pirmās instances tiesa) 2023. gada 15. septembra tiesas sēdē maksimālā sešu mēnešu termiņa pārsniegšanas nosacījumi netika pārbaudīti, ņemot vērā iesniegtos pierādījumus, un arī netika minēti pirmās instances tiesas nolēmumā. Saskaņā ar policijas 2023. gada 11. septembra lēmumā norādīto, šis lēmums ir paziņots pašam A.
- 7 Pēc *Helsingin käräjaoikeus* (Helsinki pirmās instances tiesa) 2023. gada 15. septembra nolēmuma šī lieta par aizturēšanu tika pārskatīta 2023. gada 7. decembrī *Etelä-Karjalan käräjaoikeus* (Dienvidkarēlijas pirmās instances tiesa, Somija), kas pēc savas ierosmes organizēja tiesas sēdi, kad izrādījās, ka

sākotnējais maksimālais sešu mēnešu aizturēšanas laikposms varēja būt pārsniegts.

Etelä-Karjala kärjäoikeus (Dienvidkarelijas pirmās instances tiesa) 2023. gada 7. decembra nolēmums

- 8 *Kärjäoikeus* (pirmās instances tiesa) nolēmumā uzskatīja, pirmkārt, ka dažādu aizturēšanas laikposmu ilgums ir jāsummē, jo, lai gan kopš iepriekšējās aizturēšanas ir pagājis noteikts laiks un lietā ir notikušas dažas izmaiņas, tomēr bija jānodrošina viena un tā paša izraidīšanas lēmuma izpilde. Otrkārt, *kärjäoikeus* (pirmās instances tiesa) uzskatīja, ka ir izpildīti sešu mēnešu termiņa pārsniegšanai piemērojami nosacījumi, kā arī visi pārējie materiāltiesiskie nosacījumi aizturēšanas pagarināšanai. Treškārt, *kärjäoikeus* (pirmās instances tiesa) uzskatīja, ka A nav jāatbrīvo tikai tādēļ, ka lietā pēc tiesas ierosmes nav notikusi tiesas sēde, kad kopējais aizturēšanas ilgums pārsniedza sešus mēnešus. *Kärjäoikeus* (pirmās instances tiesa) izdeva rīkojumu turpināt prasītāja aizturēšanu.

Itä-Suomen hovioikeus (Austrumsomijas apelācijas tiesa) 2023. gada 19. decembra nolēmums

- 9 2023. gada 7. decembrī par *Etelä-Karjalan kärjäoikeus* (Dienvidkarelijas pirmās instances tiesa) nolēmumu A iesniedza apelācijas sūdzību *Itä-Suomen hovioikeus* (Austrumsomijas apelācijas tiesa), kas šo apelācijas sūdzību noraidīja. Pamatojumā *hovioikeus* (Apelācijas tiesa) tostarp nosprieda, ka saskaņā ar Likuma par ārvalstniekiem 128. pantu lietas par aizturēšanu pārskatīšana ir atkarīga no aizturētās personas prasības un ka A nav lūdzis šādu pārskatīšanu, lai gan policija 2023. gada 11. septembra lēmumā bija minējusi sešu mēnešu termiņa pārsniegšanai piemērojamus nosacījumus. Šo iemeslu dēļ A nebija jāatbrīvo tikai tādēļ, ka *kärjäoikeus* (pirmās instances tiesa) pirms maksimālā sešu mēnešu termiņa beigām pēc savas ierosmes nebija lēmusi par iepriekš minētajiem nosacījumiem.

Apelācijas sūdzība Korkein oikeus (Augstākā tiesa)

- 10 A iesniedza kasācijas sūdzību par *hovioikeus* (apelācijas tiesa) 2023. gada 19. decembra nolēmumu. A apstrīd aizturēšanas likumīgumu, pamatojoties tikai uz to, ka jautājums par maksimālā sešu mēnešu termiņa pārsniegšanu nav izskatīts atbilstoši procedūrai.
- 11 Atbildētājs – kriminālpolicijas komisārs – lūdz kasācijas sūdzību noraidīt. Kriminālpolicijas komisārs uzskata, ka, ņemot vērā lietā notikušās izmaiņas, trešais aizturēšanas laikposms, kas sākās 2023. gada 11. septembrī, ir jauns, un līdz ar to sākotnējais maksimālais sešu mēnešu laikposms šajā lietā pat nav pārsniegts, un ka A nebija jāatbrīvo, pamatojoties uz viņa izvirzītajiem iemesliem, jo aizturēšanas iemesli katrā ziņā bija izpildīti.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

- 12 Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 6. pantā ir paredzētas tiesības uz brīvību, un 52. panta 3. punktā ir noteikts, ka, ciktāl Hartā ir ietvertas tiesības, kuras atbilst Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā garantētajām tiesībām, šo tiesību nozīme un apjoms ir tāds pats kā minētajā Konvencijā noteiktajām tiesībām. No Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 5. panta izriet, ka, lai brīvības atņemšanu uzskatītu par likumīgu, tai ir jānotiek saskaņā ar tiesību aktos paredzēto procedūru. Šī paša panta 4. punktā ir paredzētas tiesības pieprasīt nekavējoties pārbaudīt aizturēšanas likumīgumu un tikt atbrīvotam, ja aizturēšana nav bijusi likumīga.
- 13 Šīs tiesvedības iznākums tostarp ir atkarīgs no Atgriešanas direktīvas 15. panta 3., 5. un 6. punkta interpretācijas.
- 14 Atgriešanas direktīvas 16. apsvērumā ir atsauce uz aizturēšanas ierobežošanas mērķi un samērīguma principa piemērošanu.
- 15 Komisijas Ieteikumā (ES) 2017/2338, ar kuru izveido kopīgu “Rokasgrāmatu atgriešanas jautājumos” dalībvalstu kompetentajām iestādēm izmantošanai ar atgriešanu saistītu uzdevumu veikšanā, tostarp ir noteikts:

“14.5 Atgriežamo personu atkārtota aizturēšana

Nedrīkst neievērot Atgriešanas direktīvā noteiktos maksimālos aizturēšanas laikposmus un atkārtoti aizturēt atgriežamās personas uzreiz pēc to atbrīvošanas no aizturēšanas.

Vienas un tās pašas personas atkārtota aizturēšana var būt likumīga tikai tad, ja ir radušās būtiskas izmaiņas attiecīgajos apstākļos (piemēram, trešā valsts izsniedz vajadzīgos dokumentus vai ir uzlabojusies situācija izcelsmes valstī, radot drošas atgriešanās iespēju), ja minētās izmaiņas rada “pamatotu izraidīšanas iespējamību” [pamatotu iemeslu izraidīšanai] saskaņā ar Atgriešanas direktīvas 15. panta 4. punktu un ja ir izpildīti visi pārējie nosacījumi aizturēšanas piemērošanai saskaņā ar šīs direktīvas 15. pantu.”

Valsts tiesības

- 16 Vispārējie noteikumi drošības pasākumu attiecībā uz ārvalstniekiem veikšanai ir noteikti Likuma par ārvalstniekiem 117.a pantā (813/2015). Saskaņā ar šī panta 1. punkta (49/2017) 2. apakšpunktu ārvalstniekam var piemērot drošības pasākumu saskaņā ar 118.–122. un 122.a pantu, ja tas ir nepieciešami un samērīgi, lai sagatavotu vai nodrošinātu lēmuma par viņa izraidīšanu izpildi vai citādi pārliecinātos par viņa izceļošanu no valsts. Minētā panta 3. punktā tostarp ir paredzēts, ka drošības pasākums ir jāatceļ, tiklīdz tas vairs nav nepieciešams, lai nodrošinātu lēmuma pieņemšanu vai izpildi.

- 17 Īpašie aizturēšanas nosacījumi Likuma par ārvalstniekiem (813/2015) 121. panta 1. punkta 1.–4. apakšpunktā ir noteikti šādi:

“121. pants

Aizturēšanas nosacījumi

Ja 118.–120. pantā paredzētie drošības pasākumi nav pietiekami, ārvalstnieku var aizturēt, pamatojoties uz individuālu novērtējumu, ja:

- 1) ņemot vērā ārvalstnieka personīgos vai citus apstākļus, ir pamatots iemesls uzskatīt, ka ārvalstnieks varētu slēpties, bēgt vai citādi būtiski traucēt pieņemt lēmumu attiecībā uz viņu vai izpildīt lēmumu par izraidīšanu;
- 2) aizturēšana ir nepieciešama, lai noskaidrotu ārvalstnieka identitāti;
- 3) ārvalstnieks ir izdarījis vai tiek turēts aizdomās par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, un aizturēšana ir nepieciešama, lai nodrošinātu lēmuma par izraidīšanu sagatavošanu vai izpildi;
- 4) aizturēšanas laikā ārvalstnieks ir iesniedzis jaunu starptautiskās aizsardzības pieteikumu, galvenokārt, lai aizkavētu vai traucētu izraidīšanas lēmuma izpildi.”

- 18 Likuma par ārvalstniekiem 123. pantā (813/2015) ir noteiktas administratīvās iestādes, kuru kompetencē ir lemt par aizturēšanu, un 124. panta 1. un 2. punktā (49/2017) ir paredzēts iestādes pienākums par aizturēšanu nekavējoties paziņot pirmās instances tiesai un pirmās instances tiesas pienākums izskatīt lietu par aizturēšanu četru dienu laikā no aizturēšanas brīža. Šajā ziņā runa ir par pārbaudi tiesā attiecībā uz aizturēšanas sākotnējo posmu, kas tāpat tiek veikta pēc tiesas ierosmes. Saskaņā ar likuma 126. panta 1. punktu pirmās instances tiesa izdod rīkojumu par aizturētā ārvalstnieka tūlītēju atbrīvošanu, ja aizturēšanas nosacījumi nav izpildīti.

- 19 Attiecībā uz nākamiem aizturēšanas posmiem likuma 127. panta 1. punktā (195/2011) un 128. panta 1. un 2. punktā (646/2016) ir paredzēts:

“127. pants

Aizturētās personas atbrīvošana

Iestādei, kas izskata lietu, ir jāizdod rīkojums par aizturētās personas atbrīvošanu, tiklīdz vairs netiek izpildīti aizturēšanas nosacījumi. Aizturēto personu atbrīvo ne vēlāk kā sešus mēnešus pēc rīkojuma par aizturēšanu pieņemšanas. Tomēr aizturēšanas laikposms var būt ilgāks, nepārsniedzot 12 mēnešus, ja aizturētā persona nesadarbojas

atgriešanas izpildē vai ja vajadzīgie atgriešanas dokumenti nav iegūti no trešās valsts un izraidīšanas izpilde tiek aizkavēta šo iemeslu dēļ.

[..]

128. pants

Lietas pārskatīšana *kārājāoikeus* (pirmās instances tiesa)

Ja nav izdots rīkojums par aizturētā ārvalstnieka atbrīvošanu, pirmās instances tiesa, kuras teritoriālajā jurisdikcijā atrodas aizturētās personas aizturēšanas vieta, pēc šīs personas pieteikuma pārskata lietu par aizturēšanu [..]. Lieta ir jāizskata nekavējoties un ne vēlāk kā četru dienu laikā pēc pieteikuma iesniegšanas. Tomēr lieta par aizturēšanu nav jāpārskata pirms beidzas divu nedēļu termiņš, kas sākas pēc pirmās instances tiesas nolēmuma par attiecīgās personas aizturēšanas pagarināšanu attiecīgajā aizturēšanas vietā. Šajā punktā minēto termiņu aprēķināšanai nepiemēro *laki säädettyjen määräaikain laskemisesta* (Likums par termiņu aprēķināšanu) 5. pantu.

Pēc aizturētās personas pieteikuma *kārājāoikeus* (pirmās instances tiesa) pārskata lietu pat pirms 1. punktā norādītā termiņa, ja tas ir nepieciešams tāda apstākļa dēļ, kas ir atklājies pēc iepriekš veiktās pārbaudes. Iestādei, kas izskata lietu, ir nekavējoties jāinformē aizturētā persona un tās pārstāvis par jebkādam būtiskām izmaiņām apstākļos, kas ir pārskatīšanas pamatā, izņemot, ja attiecībā uz aizturēto personu ir pieņemts lēmums par atbrīvošanu saskaņā ar 127. panta 1. punktu.

[..]”

Nepieciešamība saņemt prejudiciālu nolēmumu

Pirmais jautājums

- 20 Lieta attiecas, pirmkārt, uz Atgriešanas direktīvas 15. panta 5. un 6. punktā minēto maksimālo aizturēšanas laikposmu noteikšanu situācijā, kad trešās valsts valstspiederīgais ir bijis aizturēts izraidīšanas nolūkā vairākus secīgus laikposmus, starp kuriem viņš ir bijis atbrīvots. Ne no Atgriešanas direktīvas normām, ne no tās sistēmas vai apsvērumiem neizriet, vai šie aizturēšanas laikposmi ir jāsummē bez izņēmumiem, vai arī attiecīgā gadījumā – kādu iemeslu dēļ iepriekšējus aizturēšanas laikposmus var neieskaitīt maksimālā aizturēšanas ilguma aprēķinā.
- 21 *Korkein oikeus* (Augstākā tiesa) uzskata, ka Tiesa savā judikatūrā vismaz tieši nav paudusi konkrētu nostāju par pirmo jautājumu. 2009. gada 30. novembra spriedumā, *Kadzoev* (C-357/09 PPU, turpmāk tekstā – “spriedums *Kadzoev*”, EU:C:2009:741) Tiesa uzsvēra, pirmkārt, ka Atgriešanas direktīvas 15. panta 5. un 6. punkts nekādā gadījumā neatļauj pārsniegt šajā tiesību normā noteikto

maksimālo termiņu (35.–37. un 69. punkts) un, otrkārt, ka tas būtu pretrunā šī panta 5. un 6. punkta mērķim – dalībvalstīs garantēt kopēju maksimālo aizturēšanas laiku, ka aizturēšanas termiņš varētu atšķirties, attiecīgajā gadījumā – ievērojami, katrā atsevišķā gadījumā vienā un tajā pašā dalībvalstī vai dažādās dalībvalstīs, ņemot vērā valsts tiesvedības īpatnības un apstākļus (54. punkts). *Korkein oikeus* (Augstākā tiesa) norāda, ka līdzīgi iemesli ir par labu tam, lai Atgriešanas direktīvas piemērošanas jomā vienveidīgi interpretētu jautājumu par secīgu aizturēšanas laikposmu, starp kuriem trešās valsts valstspiederīgais, par kuru ir uzsākta izraidīšanas procedūra, ir atbrīvots, saskaitīšanu vai to neņemšanu vērā.

- 22 Saistībā ar pirmo jautājumu vēl arī ir jāprecizē, ka norma par maksimālo sešu mēnešu aizturēšanas laikposmu, kura paredzēta Likuma par ārvalstniekiem 127. panta 1. punktā, kas atbilst Atgriešanas direktīvas 15. panta 5. punktam, ir piemērojama jebkurai ārvalstnieka aizturēšanai neatkarīgi no tā, vai aizturēšanas juridiskais pamats ir Savienības vai valsts tiesības. Jautājumam par to, vai A aizturēšanas pamatā ir bijuši no Atgriešanas direktīvā paredzētajiem atšķirīgi iemesli, līdz ar to šajā lietā nav nozīmes, pat, ja pašās Savienības tiesībās, šķiet, ir ļauts izslēgt aizturēšanas laikposmu, kas nav pamatots ar Atgriešanas direktīvu, lai aprēķinātu Atgriešanas direktīvā paredzēto maksimālo ilgumu (iepriekš minētais spriedums *Kadzoev*, 45.–48. punkts). Līdz ar to pamatlietā nav jālemj par to, kā ir jāinterpretē, piemēram, aizturēšanas laikposms no brīža, kad 2022. gada 29. oktobrī A iesniedza patvēruma pieteikumu, līdz *hallinto-oikeus* (administratīvā tiesa) 2023. gada 5. janvāra rīkojumam, kurā izlemts izpildes aizlieguma pieteikums (pirmā aizturēšanas laikposma noslēguma posms un otrā aizturēšanas laikposma sākotnējais posms), ņemot vērā aizliegumu, kas izriet no notiekošas patvēruma procedūras, aizturēt personu, pamatojoties uz Atgriešanas direktīvu, līdz noteiktam patvēruma procedūras posmam (it īpaši acīmredzami nepamatotu patvēruma pieteikumu gadījumā, rīkojums, 2018. gada 5. jūlijs, C u.c., C-269/18 PPU, EU:C:2018:544).
- 23 Līdz ar to *Korkein oikeus* (Augstākā tiesa) lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu nav iekļāvusi jautājumu par to, kā, aprēķinot Atgriešanas direktīvā paredzēto maksimālo laikposmu, būtu jāņem vērā iespējamais laikposms, kurā, saskaņā ar iestāžu pieņemto lēmumu pamatojumu, aizturēšana dažbrīd, šķiet, ir bijusi pamatota gan ar Atgriešanas direktīvu, gan – vienlaikus vai uz laiku – ar pavisam citu iemeslu. Katrā ziņā no lietas materiāliem izriet, ka A aizturēšanas pamatā visu laiku vai gandrīz visu laiku, vismaz galvenokārt, ir bijusi Atgriešanas direktīvas sistēma.
- 24 *Korkein oikeus* (Augstākā tiesa) uzskata, ka Atgriešanas direktīvas 15. panta 5. un 6. punkta interpretācija, tādā situācijā kā šajā lietā, saskaņā ar kuru maksimālā ilguma aprēķinā ir jāņem vērā iepriekšējie aizturēšanas laikposmi, būtu pamatota tostarp ar to, ka šajos laikposmos A aizturēšana būtībā balstījās uz vienu un to pašu juridisko pamatu, proti, nodrošināt A izraidīšanu. Tā tas ir, neskatoties uz dažām izmaiņām A aizturēšanas iemeslu faktiskajos un tiesiskajos apstākļos. Pretēju interpretāciju apstiprinātu tas, ka pirms trešā aizturēšanas laikposma A

bija atbrīvots gandrīz sešus mēnešus, kuru laikā viņš neievēroja viņam piemēroto mazāk bargo piespiedu līdzekli, proti, reģistrācijas pienākumu, bija izceļojis no Somijas uz Zviedriju un no šīs valsts tika atpakaļnosūtīts uz Somiju.

Otrais jautājums

- 25 Ņemot vērā Tiesas judikatūru, var uzskatīt, ka dalībvalstij ir pienākums nodrošināt, lai Atgriešanas direktīvas 15. panta 3. punkta otrajā teikumā paredzētā pārbaude tiesā katrā ziņā tiktu veikta, pārsniedzot 15. panta 5. punktā paredzēto maksimālo sešu mēnešu termiņu. Tas tā ir neatkarīgi, piemēram, no tā, vai iestāde, kas ir vērsusies tiesā ar aizturēšanas lietu, vai aizturētais trešās valsts valstspiederīgais to ir tieši prasījis. Veicot šo pārbaudi, tiesai ir jāspēj pēc savas ierosmes un neatkarīgi no aizturētās personas rīcības lemt par visiem būtiskajiem faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem, lai noteiktu, vai aizturēšanas pagarināšana ir pamatota (spriedums, 2014. gada 5. jūnijs, *Mahdi*, C-146/14 PPU, turpmāk tekstā – “spriedums *Mahdi*”, EU:C:2014:1320, 49., 56., 62. un 63. punkts; skat. arī spriedumu, 2022. gada 8. novembris, *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid* (Aizturēšanas pārbaude pēc savas ierosmes), C-704/20 un C-39/21, turpmāk tekstā – “spriedums *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid*”, EU:C:2022:858, 86. punkts). No judikatūras arī izriet, ka Atgriešanas direktīvas 15. panta normām ir ne tikai interpretējoša, bet arī tieša iedarbība (skat., piemēram, spriedumu, 2020. gada 14. maijs, *Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság*, C-924/19 PPU un C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, 288. punkts). Tomēr atbilstoši procesuālās autonomijas principam dalībvalstu kompetencē ietilpst noteikt normas par aizturēšanas pārskatīšanu, ja tās nav paredzētas Savienības tiesībās (skat. spriedumu *Mahdi*, 50. punkts). Turklāt, ņemot vērā lietas būtisko nozīmi A brīvības atņemšanas pasākuma likumīguma izvērtēšanai, *Korkein oikeus* (Augstākā tiesa) skaidrības labad vēlas pārbaudīt, vai Atgriešanas direktīvas 15. panta 3. punkta otrais teikums nepieļauj tādu valsts tiesību interpretāciju, kurā pārbaudes tiesā uzsākšana par 15. panta 5. punktā paredzētā maksimālā sešu mēnešu termiņa pārsniegšanu ir atkarīga no aizturētās personas attiecīga pieteikuma.
- 26 Otrā prejudiciālā jautājuma otrā daļa skar prasības termiņam, kas attiecas uz 15. panta 3. punkta otrajā teikumā paredzēto pārbaudi tiesā. Šajā tiesību normā nav precizēts, vai administratīvās iestādes lēmuma par šī panta 5. punktā paredzētā maksimālā aizturēšanas sešu mēnešu termiņa pārsniegšanu pārbaudei tiesā ir jānotiek *ex ante*, proti, pirms ir pārsniegts šis maksimālais ilgums. Ja pārbaudi tiesā var veikt arī *ex post*, *a posteriori*, tad šajā tiesību normā nav precizēts, kādā termiņā tā ir jāveic. *Korkein oikeus* (Augstākā tiesa) uzskata, ka ir diezgan skaidrs, ka no Atgriešanas direktīvas 15. panta 2. punkta izrietošā prasība tajā paredzēto pārbaudi tiesā veikt nekavējoties būtu jāpiemēro vismaz pēc analogijas 15. panta 3. punkta otrā teikuma kontekstā, lai pārbaudei tiesā neatņemtu jēgu. To apstiprina fakts, ka aizturēšana un tās pagarināšana ir vienāda attiecībā uz aizturēto personu (šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu *Mahdi*, 44. punkts).

27 Atgriešanas direktīvas 15. panta 3. punkta otrajā teikumā paredzētajām termiņa prasībām, kas attiecas uz pārbaudi tiesā, ir konkrēta nozīme, it īpaši, lai novērtētu iespējamā pamatlietā izdarītā pārkāpuma raksturu un smagumu un tā tiesiskās sekas. Ja pārbaude tiesā ir veicama jau pirms maksimālā sešu mēnešu aizturēšanas laikposma pārsniegšanas, šķiet, ka brīvības atņemšanai nav bijis likumīga pamata jau kopš 2023. gada 18. septembra, pieņemot, ka iepriekšējie aizturēšanas laikposmi ir jāieskaita maksimālā laikposma aprēķinā. Savukārt, ja pārbaudi tiesā ir iespējams veikt pēc minētā maksimālā termiņa beigām, iespējama brīvības atņemšanas pārkāpums varētu rasties tikai vēlāk un, iespējams, būt mazāk smags pārkāpums. Līdz ar to *Korkein oikeus* (Augstākā tiesa) nolēma savā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu iekļaut arī jautājumu par prasībām termiņam, kas attiecas uz pārbaudi tiesā.

Trešais jautājums

28 Gadījumā, ja, pamatojoties uz Tiesas atbildēm uz iepriekš izklāstītajiem prejudiciālajiem jautājumiem, *Korkein oikeus* (Augstākā tiesa), lemjot pamatlietā, būtu jāsecina, ka maksimālā sešu mēnešu ilguma pārbaude tiesā ir bijusi prettiesiska un no tā, iespējams, izrietošā brīvības atņemšana ir bijusi nelikumīga, atliek noskaidrot, kādas prasības un nosacījumi Savienības tiesībās attiecas uz šāda secinājuma konkrētajām sekām. Praksē rodas jautājums, vai *käräjäoikeus* (pirmās instances tiesa) A bija jāatbrīvo 2023. gada 7. decembrī, lai gan materiāltiesiskie aizturēšanas nosacījumi tajā laikā tika uzskatīti par pilnībā izpildītiem un tādējādi lieta no procesuālā viedokļa tika izskatīta pareizi.

29 Atgriešanas direktīvas 15. panta 2. un 4. punktā ir paredzēts pienākums atbrīvot personu, kuras aizturēšana ir nelikumīga. Tomēr šajās tiesību normās, vismaz ne tieši, nav izslēgta iespēja, ka pārkāpums, kas ietekmē aizturēšanas likumības nosacījumus, pēc pārbaudes tiesā varētu tikt labots nākotnē, proti, *ex nunc*, un tādējādi tūlītēja atbrīvošana ne vienmēr būtu pamatota.

30 Šķiet, ka Tiesa judikatūrā nav lēmusi par šo jautājumu tādā veidā, lai šajā kontekstā no tā varētu secināt pietiekami skaidru atbildi.

31 Spriedums G. un R. (spriedums, 2013. gada 10. septembris, turpmāk tekstā – “spriedums G. un R.”, C-383/13 PPU, EU:C:2013:533) attiecās uz aizturētās personas tiesību uz aizstāvību, it īpaši tiesību tikt uzklausi, neievērošanas sekām. Tiesa nosprieda (35. punkts), ka, ja Savienības tiesībās nav noteikta ne kārtība, kādā jānodrošina trešo valstu valstspiederīgo, kuri uzturas dalībvalstī nelikumīgi, tiesības uz aizstāvību, ne šo tiesību neievērošanas sekas, šī kārtība un šīs sekas izriet no valsts tiesībām, ciktāl veiktie pasākumi šādā ziņā ir tāda paša veida kā tie, kurus attiecina uz indivīdiem salīdzināmās valsts tiesību situācijās (līdzvērtības princips), un tie nepadara praktiski neiespējamu vai pārmērīgi grūtu Savienības tiesībās noteikto tiesību izmantošanu (efektivitātes princips). Spriedumā arī ir minēts, cik svarīgi ir noskaidrot, vai atbilstīgi lietas īpašajiem faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem tiesību uz aizstāvību pārkāpumam varētu būt cits rezultāts (40. punkts). Šī sprieduma 41. punktā Tiesa turklāt norāda, ka,

neatzīstot valsts tiesas novērtējuma brīvību saistībā ar šo pēdējo aspektu un nosakot, ka jebkurš tiesību tikt uzklautam pārkāpums automātiski atceļ lēmumu par aizturēšanas pagarināšanu un atceļ aizturēšanu, pat ja šādam pārkāpumam īstenībā varētu nebūt ietekmes uz lēmumu par [aizturēšanas] pagarināšanu un aizturēšana atbilstu Atgriešanas direktīvas 15. pantā noteiktajiem pamatnosacījumiem, varētu tikt apdraudēta šīs direktīvas lietderīgā iedarbība.

- 32 Šajā spriedumā izklāstītie apsvērumi liek domāt, ka valsts tiesai ir novērtējuma brīvība, lai izvērtētu tūlītējas atbrīvošanas nepieciešamību procesuāla pārkāpuma gadījumā, kas konstatēts *a posteriori* un tajā brīdī likumīgi veiktas tiesas pārbaudes ietvaros. Šādas novērtējuma brīvības esamību tādā situācijā, kā šajā lietā, apstiprinātu arī tas, ka aizturētas personas atbrīvošana, pamatojoties tikai uz iepriekš pieļautu procesuālu pārkāpumu, pat ja ir izpildīti aizturēšanas materiāltiesiskie nosacījumi, principā iestādēm neliegtu to aizturēt atkal neilgi pēc atbrīvošanas. Tomēr saistībā ar spriedumu G. un R. *Korkein oikeus* (Augstākā tiesa) vērš uzmanību uz to, ka tas tika pasludināts situācijā, kad procesuālo noteikumu pārkāpums nebija saistīts ar skaidru Atgriešanas direktīvas normu, un ka tādējādi nav skaidrs, kādā mērā tiesas novērtējuma brīvību var līdzīgi interpretēt situācijā, kad iespējamais procesuālo noteikumu pārkāpums ir saistīts ar tieši piemērojāmām Atgriešanas direktīvas 15. panta normām. Turklāt iepriekš minētajā spriedumā *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid* Tiesa nosprieda, ka, ja izrādās, ka Atgriešanas direktīvā paredzētie aizturēšanas likumības nosacījumi nav bijuši vai vairs netiek izpildīti, attiecīgā persona ir nekavējoties jāatbrīvo (79. punkts), kas, šķiet, norāda uz ļoti plašu personas atbrīvošanas pienākumu. Tomēr ir iespējams, ka šajā kontekstā jēdziens “likumības nosacījumi” attiecas uz aizturēšanas materiāltiesiskajiem nosacījumiem, ņemot vērā arī minētā sprieduma 76. punktā norādīto Atgriešanas direktīvas normu raksturu.
- 33 Jautājums ir par to, kādas ir Savienības tiesībās noteiktās pamatprasības un pamatnosacījumi, lai novērtētu procesuālo noteikumu pārkāpumu sekas, kas var ietekmēt A brīvības atņemšanas likumīgumu. Ņemot vērā iepriekš minēto, *Korkein oikeus* (Augstākā tiesa) uzskata, ka ir jāinterpretē jautājums, vai *käräjääoikeus* (pirmās instances tiesa) 2023. gada 7. decembrī bija jāatbrīvo A, lai gan tajā brīdī tika uzskatīts, ka aizturēšanas nosacījumi ir izpildīti.
- 34 Visbeidzot, skaidrības labad *Korkein oikeus* (Augstākā tiesa) norāda, ka, pat, ja procedūras ietvaros A būtu izraidīts, vai ja viņam piemērotā brīvības atņemšana tiktu izbeigta citu iemeslu dēļ, šajā tiesvedībā uzdotie prejudiciālie jautājumi nezaudētu savu nozīmi. Proti, atbilstoši valsts judikatūrai personai, kurai ir piemērots ar brīvības atņemšanu saistīts pasākums, ir tiesības saņemt atzinumu par šī brīvības atņemšanas pasākuma likumīgumu, pat ja tā tiek atbrīvota pārsūdzības procedūras laikā. Šajā lietā, lai noteiktu, vai A brīvības atņemšana bija likumīga visu laiku, principā ir jāsaņem atbilde uz visiem uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem. Ja *Korkein oikeus* (Augstākā tiesa) būtu jāizlemj šie jautājumi par Atgriešanas direktīvas interpretāciju bez Tiesas prejudiciāla nolēmuma, pastāvētu

risks, ka prasība par Atgriešanas direktīvas vienveidīgu interpretāciju dažādās dalībvalstīs netiek ievērota.

Prejudiciālie jautājumi

- 35 Pēc tam, kad lietas dalībniekiem tika dota iespēja iesniegt savus apsvērumus par lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu saturu, *Korkein oikeus* (Augstākā tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un saskaņā ar LESD 267. pantu uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

1. a) Vai Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2008/115/EK (2008. gada 16. decembris) par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi, 15. panta 5. un 6. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tajos minēto maksimālo aizturēšanas ilgumu aprēķinā ir jāņem vērā visi iepriekšējie aizturēšanas laikposmi? Ja visos gadījumos šāda pienākuma nav, tad kādi apsvērumi ir jāņem vērā, lai noteiktu, vai maksimālo ilgumu aprēķinā ir jāņem vērā iepriekšēja aizturēšanas laikposma ilgums?

b) Kā konkrēti ir jāvērtē situācija tādos apstākļos kā pamatlietā, kad, pirmkārt, aizturēšanas galvenais tiesiskais pamats – proti, trešās valsts valstspiederīgā, kurš dalībvalstī uzturas nelikumīgi, izraidīšanas nodrošināšana –, būtībā ir palicis tāds pats, bet, otrkārt, ir izvirzīti daļēji jauni faktiskie un tiesiskie iemesli jaunās aizturēšanas pamatojumam, konkrētā persona starp aizturēšanas laikposmiem ir devusies uz citu dalībvalsti, no kuras ir atgriezta Somijā, un ir pagājuši arī vairāki mēneši no iepriekšējās aizturēšanas laikposma beigām līdz jaunai aizturēšanai?

2. a) Vai Direktīvas 2008/115/EK 15. panta 3. punkta otrā teikuma normai ir pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums, saskaņā ar kuru pārbaudes tiesā uzsākšana par maksimālā sešu mēnešu laikposma pārsniegšanu ir atkarīga no aizturētās personas pieteikuma?

b) Vai Direktīvas 2008/115/EK 15. panta 3. punkta otrajā teikumā norādītā pārbaude tiesā par administratīvās iestādes lēmumu pārsniegt sākotnējo maksimālo sešu mēnešu aizturēšanas ilgumu, ir jāveic pirms šī maksimālā ilguma sasniegšanas, un, ja atbilde ir noliedzoša, vai tā katrā ziņā ir jāveic nekavējoties pēc šīs administratīvās iestādes lēmuma pieņemšanas?

3. Vai tas, ka nav bijusi Direktīvas 2008/115/EK 15. panta 3. punkta otrajā teikumā norādītā pārbaude tiesā par 15. panta 5. punktā minētā maksimālā sešu mēnešu aizturēšanas ilguma pārsniegšanu, rada pienākumu atbrīvot aizturēto personu pat tad, ja laikā, kad veikta šī novēlotā pārbaude tiesā, ir konstatēts, ka ir izpildīti visi aizturēšanas materiāltiesiskie nosacījumi un ka lieta tāpat ir izskatīta procesuāli pareizi? Ja šādā situācijā nepastāv automātisks atbrīvošanas pienākums, tad kādi apsvērumi Savienības tiesību

ziņā ir jāņem vērā, nosakot novēloti veiktas pārbaudes tiesā sekas, it īpaši tādos apstākļos kā pamatlietā?

Korkein oikeus (Augstākā tiesa) pieņems nolēmumu lietā pēc prejudiciālā nolēmuma saņemšanas.

KORKEIN OIKEUS (Augstākā tiesa)

[..]

DARBBA VERSIJA